

Україна і СВІТ

вступ до історії
та громадянської
освіти

Марина КАФТАН, Ірина КОСТЮК, Ксенія НОВІКОВА

УКРАЇНА І СВІТ: вступ до історії та громадянської освіти

Навчальні матеріали для пілотування
у 6 класах експериментальних закладів
загальної середньої освіти

Урок 16

Київ · Світич · 2022

§ 16. Лінія часу для людини, родини, народу, людства

Як історичний час пов'язує людину та спільноти в минулому?

Після ознайомлення з матеріалами параграфа й виконання завдань ти зможеш:

- *установлювати послідовність історичних подій за допомогою лінії часу;*
- *розташовувати події в хронологічній послідовності, укласти хронологічну таблицю;*
- *пояснювати на прикладах зв'язок людини та спільноти в історичному часі;*
- *визначати поняття "синхронність в історії";*
- *установлювати одночасність подій в історичному просторі та їх віддаленість однієї від одної.*

1. Лінія часу як спосіб описувати історію

1. Пригадай, що означає поняття "хронологія".

2. Як використовують арабські та римські цифри при описі минулого?

3. Чому ми застосовуємо сполучення слів "до нашої ери" та "нашої ери"?

Якщо історики й історикині майбутнього вирішать написати твою біографію, то почнуть із народження. Можливо, вкажуть деяку інформацію про твоїх батьків та інших родичів. Потім розкажуть про раннє дитинство, твої улюблені ігри, про домашніх тварин і друзів. Трохи про книжки та фільми, які тобі подобалися. Згадають пригоди, у яких тобі довелося взяти участь. Напишуть про шкільні роки і про те, що було після закінчення школи. Вкажуть усі важливі події з твого життя аж до похилого віку. Так послідовно, у *хронологічному порядку*, історики й історикині майбутнього можуть описати усе твоє життя або ж накреслити твою особисту лінію часу.

Лінія часу (стрічка часу, шкала часу) — це графічне зображення плину часу, яке ілюструє послідовність і тривалість історичних подій та процесів. В англійській мові лінія часу — це *timeline*, як і стрічка в програмах для монтування відео, тільки на стрічці один за одним розташовують кадри, а в історії — факти.

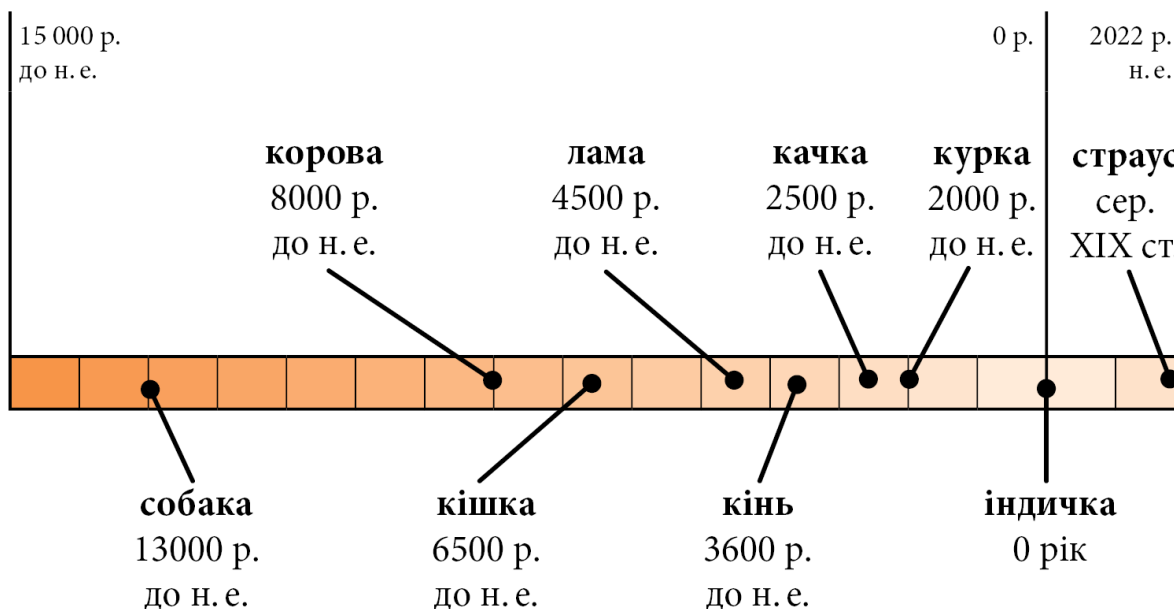
Стрічку часу можна накреслити як для відображення життя окремої людини, так і для висвітлення історії родини, країни або всього людства. Часто в ліній часу немає початку. Чому? Бо в народів немає дня народження, як в окремих людей. Вони не з'являються в одну мить, а формуються з різних етносів під впливом важливих подій. Так, формування українського народу пов'язане зі скіфами, греками, євреями, полянами, древлянами, монголами й усіма іншими народами, що жили на наших землях у різні часи. В останні роки українцями почали називати себе деякі люди, що народилися в інших державах, але вважають себе частиною України та допомагають їй.

Історія держави та історія країни не завжди збігаються. Адже на землях однієї країни в різний час могли існувати різні держави. Наприклад, на території сучасної Італії колись була Римська імперія, потім частина Італії входила до Франкської імперії, пізніше тут були Венеційська та

Генуезька республіки, Папська область, Неаполітанське королівство, Королівство обох Сицилій, Італійське королівство.

Шкалу часу держави іноді малюють без початкової точки відліку. Можна було би сказати, що самостійна держава Україна з'явилася після проголошення незалежності в 1991 році. Однак як незалежна держава вона існувала й раніше: як козацька Гетьманщина, як Українська Народна Республіка. Період Русі-України, Кримське ханство та грецькі міста-колонії — це також наша історія.

4. Як ти думаєш, на основі якої інформації вчені встановили історію одомашнення тварин (**джерело 1**)? Чи історія приручення тварин є частиною історії людства? Чому?

Джерело 1. Орієнтовна хронологічна послідовність одомашнення тварин

2. Що таке синхронність в історії, чому важливо її встановлювати

5. Намалюй у зошиті лінію часу, що охоплює 15 тисяч років. Для цього накресли відрізок завдовжки 17 см (1 см на лінії часу — це 1 тисячоліття в історії). Познач праворуч сьогоднішній день. Просуваючись ліворуч (у напрямку минулого), перенеси з **джерела 1** дати одомашнення качки, коня, кішки, корови, собаки. Додай на лінії часу дати важливих для людства та українців подій:

- 5500 р. до н. е. — поява трипільської культури на землях сучасних України та Румунії;
- 3400 р. до н. е. — перша писемна пам'ятка на Близькому Сході;
- 2500 р. до н. е. — зведення пірамід у Гізі, Єгипет;
- 1792 р. до н. е. — початок правління царя Хаммурапі у Вавилоні;
- 1250 р. до н. е. — заснування кіммерійського поселення на території сучасного Миколаєва;
- кінець V ст. — заснування міста Києва.

Знайди збіг на лінії часу. Чи пов'язані між собою ці події?

Якщо на одній лінії часу розмістити різні події, ти зможеш побачити, що деякі з них відбувалися в той самий період. Наприклад, у 1649 році на українських землях козаки боролися за свободу, а в Московському царстві влада узаконила кріпацтво. Це **синхронні** події, тобто такі, що відбувалися або відбуваються одночасно на різних територіях чи в різних сферах життя. Проте це ще не означає, що такі події між собою пов'язані. Наприклад, того ж 1649 року в Північній Америці племена ірокезів воювали з європейськими колоністами, а в Лондоні за розпорядженням парламенту забороняли театральні вистави.

Установлення *синхронності* подій дає змогу побачити не лише одночасні, а й паралельні події, явища, процеси та зрозуміти, чи є у них спільні причини й наслідки.

Пригадайте, як у 5 класі на уроках курсу "Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти" ви знайомилися з картами та вносили до таблиці назви українських земель у різні періоди нашої історії. До цієї інформації ви додавали дати. Хронологічна таблиця також показує перебіг подій і допомагає уявити лінію часу.

6. Розглянь **джерело 2**. Життя скількох поколінь однієї родини відображено на цій лінії часу? Які події відбувалися приблизно в той самий час у родині й в Україні? Обери ті події з історії України, які могли впливати на українську родину. Поміркуй, яким міг бути цей вплив.

Джерело 2. Лінія часу

Події з життя української родини		Події в Україні
народився прадідусь Петро на Вінниччині	1928	початок першої п'ятирічки, будівництво багатьох заводів та Дніпровської гідроелектростанції в Україні
народилася прабабуся Ганна в Черкаській області	1932 1933 1934	Голодомор в Україні
	1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945	Друга світова війна. Україна — один з найбільших театрів воєнних дій
прадідусь закінчив технікум у Черкасах і почав працювати на цукровому заводі	1946 1947 1948	голод в Україні
прабабуся закінчила школу	1949	
Петро і Ганна одружилися	1953	
народилася бабуся Наталя	1954	у Львові почали виробляти автобуси ЛАЗ, які використовували до кінця 1990-х років
	1956 1957	
	1960	у Києві почало діяти метро

Наталя почала навчатися в Київському університеті імені Т. Г. Шевченка	1971	
Наталя вийшла заміж за Олексу, вони переїхали жити до Житомира	1976	
народилася мама Марина	1980	
	1986	катастрофа на Чорнобильській АЕС. Найбільш постраждали Київська та Житомирська області
	1991	проголошення незалежності України
Марина закінчила школу та вступила до Вінницького медичного університету імені М. Пирогова	1997	
	1999	поява українського вебпорталу "ukr.net" з можливістю відкрити поштову скриньку
Марина вийшла заміж за Андрія, який закінчив Національний університет "Львівська політехніка"	2005	
у Марини та Андрія народився син Остап	2007	
у Марини та Андрія народилася дочка Вікторія	2010	
	2013	Євромайдан
	2014	та Революція гідності

7. Обчисли віддаленість однієї від одної обраних тобою подій з життя української родини (**джерело 2**). З'ясуй, скільки часу минуло від зазначених подій в Україні до наших днів.

Підсумкові запитання і завдання

1. Що таке лінія часу? Що означає словосполучення "хронологічний порядок"?

2. Пронумеруй події у хронологічній послідовності. Яка подія відбулася найдавніше? Яка найближча до нашого часу?

- Козаки на чолі з гетьманом Петром Сагайдачним захопили Кафу, головне турецьке місто в Криму, і звільнили тисячі невільників — 1616 р.
- Вихід у світ "Кур'єра Львівського", першої газети в Україні — 1749 р.
- Сармати поступово витіснили скіфів із Причорноморських степів — середина III ст. до н. е.
- Греки заснували Борисфен, першу колонію в Причорномор'ї — середина VII ст. до н. е.

3. Чому важливо розуміти історичне тло для історії родини та історії народу?

4. З'ясуй, які важливі події відбулися у світі в день твого народження. Сайти з потрібною інформацією можна шукати за запитом "Цей день в історії" або "This day in history".

5. Накресли в кінці зошита лінію часу від вересня до травня. Нанеси на неї важливі події, які вже відбулися. Протягом навчального року позначай на лінії часу події, що тебе зацікавлять.

Домашнє завдання

1. Намалюй лінію часу свого життя від народження до сьогодні. Познач на ній роки, коли ти пішов / пішла до дитячого садочка, до школи. Вкажи важливі події (народження братика, сестрички, поява нових друзів, домашніх тварин, переїзд). Якщо хочеш, подовж лінію в майбутнє і познач на ній свої мрії або плани.